

Inledning

I dagens samhälle ser vi allt fler och allt tydligare exempel på statlig intervention i områden som av tradition betraktats som tillhöriga den privata sektorn. Omvandlingen av samhället i riktning mot ett på universalistiska principer grundat välfärdssamhälle har nödvändiggjort en av staten administrerad omfördelning av inkomster och en statlig reglering av den "fria" marknaden. Den tidigare strikta gränsen mellan privat och offentlig sektor håller gradvis på att suddas ut. Inom den privata sektorn har en ny medvetenhet kunnat förmärkas, det finns en mer eller mindre artikulerad opposition mot statlig styrning. Den offentliga debatten om dessa frågor har kommit att handla dels om de grundläggande principfrågorna, dels om de medel som används för intervention och reglering. Den förra diskussionen ska inte föras här. Istället ska vi i det andra numret av Tidskrift för Rättssociologi uppehålla oss vid medlen - rätts-systemet.

Ty det är rätten som är medlet, det är genom lagstiftning som staten kan gripa in och reglera de områden i den privata sektorn som inte motsvarar kraven på långsiktig planering och kort-siktigt beteende för det allmännas och den enskildes bästa. Men i detta som i andra sammanhang där lagar är instrument för att förändra beteende finns en rad problem inbakade, problem som kort uttryckt sammanhänger med tillämpning av lagarna och verkställighet av rättsliga beslut.

Under det senaste decenniet har reglering och reglerande myndigheter blivit ett eget forskningsområde. Man sysselsätter sig med frågor som olika regulativa programs och teknikers effektivitet när det gäller att frambringa det önskade beteendet, om regleringsmyndigheternas beteende kan anses svara mot de rättsligt uttryckta politiska ambitioner som utgör det regulativa programmet.

Regleringsforskningen har till stor del utvecklats i USA, inte oväntat. Den av tradition mycket strikta uppdelningen mellan privat och offentligt i det amerikanska samhället har bl a lett till betydligt färre mellanformer, och statlig intervention i den privata sektorn har oftast tagit formen av reglering. Den tyske rättssociologen Norbert Reich har inom ramen för den forskning om reglering som bedrivs vid Zentrum für Rechtspolitik, ZERP, i Bremen företagit en undersökning av Federal Trade Commission. Reich medverkar här med en artikel om amerikansk teoribildning rörande reglering av den fria marknaden och den fria konkurrensen. Reichs grundliga genomgång av begrepp och analysredskap blir en värdefull introduktion till ett forskningsområde som vi i Sverige ännu bara börjat nosa på.

Sverige erbjuder inte så många områden som styrs av reglering och renodlade regleringsmyndigheter, vilket påpekas av Lars Lundberg i hans artikel om regleringen av arbetsmiljön. Exempel på regleringar är valutaregleringen (Riksbanken), livsmedelskontrollen (Livsmedelsverket), läkemedelskontrollen (Socialstyrelsen). Lundbergs artikel utgår från en av de fåtaliga undersökningar av typ regleringsforskning som genomförts i Sverige, hans egen om arbetsmiljöregleringen.

1982 avslutades och avrapporterades ett nordiskt forskningsprojekt om läkemedelskontrollen i Norden, med speciell inriktning på regleringen av psykofarmakaområdet. En engelsk utgåva av forskningsrapporten recenserar på härför avsedd plats i numret. Men i en artikel av projektets koordinator, Kjetil Bruun, diskuteras regleringsforskning från en något ovanlig infallsvinkel, nämligen att sådan forskning kan vara impopulär hos såväl regleringsmyndigheten, i detta fall social- och medicinalstyrelserna i de nordiska länderna, som hos föremålet för regleringen, här läkemedelsindustrin. Administrationen framstår som forskningens fiende.

Ett slags reglerande funktion kan Justitieombudsmannaämbetet sägas ha, låt vara att området för reglering är oerhört omfattande, att det eftersträvansvärda beteendet i praktiken är

omöjligt att definiera och att myndigheten även formellt framstår som ovanligt maktlös. Intressant är JO framför allt därför att bl a regleringsmyndigheter ingår i hans ansvarsområde. Mari Nerd menar emellertid i sin artikel om JO:s värv och verkan att den reglerande funktionen hos JO framstår som helt underordnad den legitimerande.

Med detta nummer av Tidskrift för Rättssociologi kring temat regleringsforskning vill vi i första hand introducera problemställningar och analytiska begrepp. Vi räknar med att få tillfälle att återkomma till detta forskningsområde i kommande nummer av tidskriften.